

ци на Римъ се обърнали въ жестоки негови врагове, Етрурия се намирала въ вълнение и се колебала, и отъ 30-тѣ римски колонии, 12 отказали на Римъ съдѣйствието си! И всичко това било плодъ отъ политиката на Аннибала, толкозъ по искусна, колкото за него било по трудно, отколкото за Александра, да привлѣча къмъ себѣ си и да удържа на своя страна съюзницитѣ, като ги отцѣпва отъ Римъ и ги възбужда противъ него, тъй като, при всичката си ненавистъ къмъ него, трансалпинскитѣ и цизалпинскитѣ галли били народъ крайно легкомисленъ и непостояненъ, и затова били малонадѣжни съюзници, а народитѣ на Италия извѣтрѣдно много се бояли отъ Римъ и отъ отмъщението му въ случай на несполука отъ страна на Аннибала.

Несъразмѣрността на силитѣ, сръдствата и способитѣ на Аннибала съ грамадността и величието на прѣдприятието му, съ прѣпятствията и затрудненията, съ които той трѣбвало да се бори, съ силитѣ, сръдствата и способитѣ на Римъ, съ продължителността на войната, съ одържанитѣ отъ него успѣхи и достигнатитѣ резултати, била още по значителна и поразителна, отколкото у Александра. Отъ 100.000 души, които ималъ въ Новий Картагенъ, само 26.000 минали Алпитѣ и отворили войната противъ силния и грозенъ Римъ, и отъ тогава силитѣ на Аннибала въ Италия никога не надминували 40—50.000 души, тогазъ когато римлянитѣ постоянно имали отъ 50 до 70.000 (а при Канна даже до 90.000) само срѣщу него, безъ да се броятъ войскитѣ, които дѣйствували противъ отрядитѣ му. Като нѣмалъ нито флота, нито съобщения по море съ Картагенъ и Испания, и като почти не получавалъ подкрѣпления и помощъ отъ

правителството си, Аннибалъ билъ принуденъ самъ да създава всички необходими нему сръдства и способи за водението на войната, а армията си да попълва и усилюва съ набори отъ съюзницитѣ си, като всячески ги ласкае и щади и като строго избѣгва насилственитѣ мѣрки. А за това и запазването, и попълването, и усиляването на войскитѣ му било за него много по трудно, отколкото за Александра.

Рѣдко е имало полководецъ, който, при необикновенни военни дарби и всички права на сполука, да е билъ по вече отъ Аннибала подвѣргнатъ на прѣвратноститѣ на сждбата и измѣнчивостята на щастieto, — рѣдко е имало отъ него *по нещастенъ*, но и *по великъ* въ нещастieto си, — рѣдко, най послѣ, нѣкой възбужда съ това и по голѣмо съчувствие къмъ себѣ си. Въ това именно и се заключава една отъ най поразителнитѣ черти въ разликата между Александра и Аннибала. Щастieto никога не измѣнявало на Александра, но измѣнило на Аннибала вече слѣдъ сражението при Канна, въ 4-та година отъ 16-годишната му война противъ Римъ. Александръ билъ всѣкога и надъ всички побѣдителъ, а Аннибалъ само до сражението при Канна, а послѣ него, при всичкото си искусство, търпялъ чести несполуки и поражения, отъ които послѣдното при Зама даже рѣшило войната въ полза на Римъ. Всичко постоянно благоприятствувало на Александра въ войната въ Азия, на противъ всичко постоянно неблагоприятствувало на Аннибала въ послѣднитѣ 13 години отъ войната му въ Италия и Африка. Александръ билъ и полководецъ, и монархъ, който неограничено разполагалъ съ силитѣ, сръдствата и способитѣ на Македония и на завоеванитѣ отъ него страни и до нѣкждѣ и на Гърция.